

O fericită aniversare

25 DE ANI DE SACERDOȚIU A EMINENȚEI SALE DI. ȘEF RABIN Dr. MOSES ROSEN

TELEGRAMĂ

Eminenței Sale
Dr. MOSES ROSEN
Șef rabinul cultului mozaic
din Republica Socialistă România

Cu prilejul împlinirii a 25 de ani de la alegerea Dv. în înalta funcțiune de Șef rabin al cultului mozaic din România, vă rog să primiți sincere felicitări și cele mai bune urări de sănătate și viață îndelungată.

Activitatea Dv. statornică în îndrumarea clerului și credincioșilor mozaici pentru sprijinirea eforturilor constructive ale poporului și ale țării noastre, preocuparea neabătută de a promova cauza păcii și a înțelegerii între popoare vă cinstesc în mod deosebit, constituind nesecata sursă a marii satisfacții la care sinteti îndreptățit în calitatea Dv. atît de conducător religioasă al comunității de cult mozaic cît și de deputat al Marii Adunări Naționale.

EMIL BODNARAȘ
Vicepreședintele Consiliului de Stat

MESAJ OMAGIAL

al Comitetului de conducere al Federației
Comunităților Evreiești din Republica Socialistă
România

Eminență

La împlinirea unui sfert de veac de păstorie a obștei evreiești din România, sintem fericiti a vă putea adresa respectuoase omagii și cele mai sincere felicitări din partea conducătorilor de comunități, clerului și coreligionarilor din întreaga țară.

Timpul — acest judecător infailibil — a confirmat în chip strălucit alegerea Dv. în postul de înaltă răspundere de Șef rabin al cultului mozaic din România. Din prima zi v-ați consacrat cu rivă sfință și dăruire deplină misiunii ce v-a fost încredințată și cu care v-ați identificat cu totul, devenind un simbol viu al iudaismului din această țară. Ca Șef rabin și președinte al Federației Comunităților Evreiești din România ați depus în tot acest lung răstimp o muncă neobosită pentru educarea tinerei generații în spiritul Torei și a tradiției noastre milenare, pentru alinarea suferințelor fraților și soriilor noastre, a celor bătrîni, lipsiți de familie sau în imposibilitate de a munci.

Meritele Dv. în menținerea credinței și a unei colectivități evreiești atașată de tradiție, de valorile spirituale ale iudaismului și totodată devotată României și regimului ei socialist sînt azi unanim recunoscute, atît în interior cît și în lumea evreiască internațională. Aceste împliniri multilaterale, ca și alesele însușiri morale și intelectuale cu care v-ați dăruit voința divină vă situează printre personalitățile proeminente evreiești ale generației noastre.

În această zi solemnă, vă rugăm să primiți, Eminență, expresia simțămintelor noastre de admirație, dragoste și recunoștință, odată cu urări de viață lungă, împreună cu distinsa doamnă dr. Rosen, sănătate și aceeași neistovită putere de muncă, spre a vă putea dedica în continuare misiunii Dv. sacre.

Comitetul de conducere al
Federației Comunităților
Evreiești din Republica
Socialistă România

București.

20 iunie 1973 — 21 Sivan 5733

Ședința lărgită a Comitetului de conducere al Federației Comunităților Evreiești Mozaice

În ziua de 21 iunie a.c. a avut loc ședința lărgită a Comitetului de conducere al Federației Comunităților Evreiești Mozaice din Republica Socialistă România. În afară de membrii Comitetului, la această ședință au luat parte clerici și președinții de comunități veniți la București spre a participa la solemnitatea aniversării a 25 de ani de la instalarea în funcția de șef rabin a Eminenței Sale d. dr. Moses Rosen. Ședința a fost prezidată de d. Șef rabin dr. Moses Rosen, președintele Federației.

D. Emil Șechter, secretarul general al F.C.E.M. a prezentat procesul verbal al ședinței din 8 mai a.c. și felul cum s-a trecut la realizarea hotărîrilor adoptate cu acest prilej.

În legătură cu apariția numărului 300 al „Revistei cultului mozaic“, a fost exprimată satisfacția pentru conținutul și prezentarea publicației, ca și pentru interesul cu care este primită și citită. Totodată comitetul a recomandat comunităților să se ocupe mai îndeaproape de difuzarea ei în rîndurile coreligionarilor din țară. La propunerea Eminenței Sale și în vederea unei depline reprezentări a comunităților noastre în conducerea Federației au fost cooptați în Comitet domni: rabin Naftale Halpert din Satu Mare și Mica Farchi, președintele secției sefarde a F.C.E.M.

Comitetul a discutat și rezolvat apoi chestiuni curente.

Obștea noastră a sărbătorit cu demnitate și bucurie împlinirea a 25 de ani de la instalarea Eminenței Sale d. dr. Moses Rosen în funcția de înaltă responsabilitate de Șef rabin al cultului mozaic din România. Evenimentul a depășit cu mult cadrul unei aniversări, prilejuind o retrospectivă asupra drumului urmat și realizărilor obținute de comunitatea noastră în acest ultim sfert de veac. Sărbătorim și păstorul spiritual, obștea și-a sărbătorit astfel propriile ei împliniri, și-a exprimat satisfacția

în fața chivotului sfînt deschis, Eminența Sa rostește rugăciunea pentru prosperitatea Republicii Socialiste România și a înalților săi conducători, pentru pace în Israel și în lumea întreagă. Prim-oficialul W. Harnik face apoi Mi Seberab, rugăciune pentru sănătatea Eminenței Sale.

D. Victor Rusu, prim-redactorul „Revistei cultului mozaic“ dă citire telegramelor adresate de Vicepreședintele Consiliului de Stat, d. Emil Bodnaraș. De asemenea citeste și înmănăază

20 iunie 1973 la templul coral

pentru cele realizate și hotărîrea de a păși înainte pe același drum.

20 iunie orele 18, Templul coral din București are aspectul de zile mari. Se află aici clerici și conducători ai principalelor comunități din țară, enoriași din Capitală. Dînd curs simțămintelor de prețuire aleasă față de conducătorul obștei noastre și în spiritul prieteniei și respectului reciproc ce se află la baza raporturilor interconfesionale în țara noastră, distinși conducători ai celorlalte culte au fînit să ia parte la solemnitate.

În acordările, imnului religios Baruh Haba (Bine ați venit în numele lui Dumnezeu), Eminența Sa și d-na dr. Rosen își fac intrarea solemnă în templu, însoțimînți de conducerea Federației și a Comunității evreiești mozaice din București. Cliea clipe după aceea, cu aceeași solemnitate, este însoțimînți de P.S. episcopii Antonie Ploieșteanu și Antim Nica Tîrgovișteanu, pîcîri patriarhali și de I.P.S. Teoctist, mitropolit al Olteniei.

Cu respectul cuvenit înalților prelați sînt însoțimînți, de asemenea, ceilalți conducători de culte: Monseniorii Mărtin Aron, episcop romano-catolic de Alba Iulia și Francisc Augustin, conducătorul episcopiei romano-catolice din București; dr. Albert Klein, episcop al Bisericii evanghelice luterane din România; prim-preot Ambrosii Günther, al Bisericii evanghelice.

Cu deosebire, vicepreședintele este primit d. Gheorghe Nenciu, vicepreședintele Departamentului Cultelor.

Serviciul divin începe cu intonarea rugăciunii Ma Tovu (Ce frumoasă sînt corurile tale, Iacov) intonată de d. prim-cantor W. Jucovschi și a cîntecelor religioase Ki Mitzion Tetzetora și Hinei Ma Tov, executate de coral Tal-mud Torei, dirijat de maestrul Haim Schwartzman.

apoi Eminenței Sale Mesajul omagial adresat de Comitetul de conducere al Federației Comunităților Evreiești Mozaice din Republica Socialistă România.

D. Emil Șechter, secretar general al F.C.E.M. rostește raportul festiv la aniversarea a 25 de ani de păstorie a Eminenței Sale.

Cu respect și luare aminte este ascultat cuvîntul Prea Fericitului Patriarh Justinian. La încheierea cuvîntării Eminența Sa strînge călduros mîna multămintă inițiatătorului Bisericii Ortodoxe Române. Cei doi conducători de cult se îmbrățișează.

Cu mult respect este ascultat apoi cuvîntul Monseniorului Mărtin Aron.

În numele Departamentului Cultelor și în numele d-sale personal, a. vicepreședinte Gheorghe Nenciu rostește un călduros cuvînt de salut. Cuvîntarea a fost urmărită cu vie atenție și îndelung aplaudată.

Tîmîrur le-a răspuns Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen. (În pag. VII-a publicăm fragmente).

În încheierea acestei solemnități, impresionantă prin sobrietatea și căldura ei, coralul cursurilor de Talmud Tora a intonat cîntecul: Ze Haiom (Aceasta este Ziua) și Haleluia.

Seara, conducerea Federației a oferit o recepție la care au luat parte: d. vicepreședinte al Departamentului Cultelor Gheorghe Nenciu cu soția; acad. prof. Tudor Ionescu, președintele Comitetului național pentru apărarea păcii; înalți conducători de culte, clerici ai cultului mozaic, președinți de comunități, fruntași ai obștei din București.

În toatînt rînd cu acest prilej P.S. episcop Albert Klein al Bisericii evanghelice luterane a scos în evidență personalitatea religioasă proeminentă a sărbătoritului.

Acad. prof. Tudor Ionescu a rostit un vibrant elogiu Eminenței Sale, relevînd în mod deosebit alesele d-sale calități intelectuale, talentul publicistic și oratoric, precum și contribuția pe care o aduce la cunoașterea pește hotare a realităților din țară, cît și la apărarea păcii.

Omagii pline de respect și devotament a rostit, atît în numele său personal, cît și în cel al întregului personal administrativ al Federației, d. Martin Băluș, președintele secției administrative.

S-a dat citire scrisorii adresate de scriitorul I. Peltz, care din motive de sănătate n-a putut lua parte la recepție.

Eminența Sa a rostit un căld cuvînt de mulțumire.

Citîți în pag. 6—7

Cuvîntările rostite
la festivitatea de la
templul coral

Fuerth - vechi centru al tiparului ebraic

La Fuerth, oraș din Republica Federală Germania, a început să se tipărească cărți ebraice în anul 1691, de către S. S. Schneur, fiii săi Joseph și Abraham și ginerile său Isaac Ring. În decurs de opt ani această activitate a tipărit 35 de cărți ebraice — un adevărat record pentru acele timpuri — între care *Sifra*, însoțită de comentarii. Tot în acea vreme a înființat o tiparniță și Hirsch Frankfurter, care a publicat până în 1671 nouă cărți ebraice. După unele interdicții, care au impus o pauză în această activitate, familia Schneur a reînceput să tipărească cărți în anul 1722. Din 1737 până în 1774 se menționează activitatea de tipograf a lui Haim ben Hirsch din Wilhelmsdorf care a scos 80 de cărți; după moartea sa, familia a continuat activitatea până în 1868. În această tipografie a apărut în anul 1876 un *Pentateuh*. Altă tipografie care a funcționat la Fuerth e aceea a lui Isaac ben Loeb Buchbinder, care între anii 1760—1792 a scos 73 de cărți ebraice. Alți tipografi cunoscuți pentru activitatea lor în acest oraș, sunt Joseph Petschau, care împreună cu fiul său Mendel Beer au tipărit 17 cărți între anii 1762—1769 și S. Gusdorfer, a căruia tipografie a funcționat între anii 1852 și 1867.

Existența unei populații evreiești la Fuerth este menționată încă din anul 1440. În anul 1582 trăiau în oraș 200 de evrei. În 1607 este menționată existența unui rabin. Prima sinagogă a fost construită în 1617, apoi una mai nouă în 1697 și sinagoga familiei Frenkel în 1707.

Primul cimitir evreiesc datează din 1607. La Fuerth a luat ființă primul orfelinat evreiesc din Germania, în anul 1763. Încă în secolul al XVII-lea a existat la Fuerth o importantă ieșivă, care a funcționat până în secolul al XIX-lea.

La 10 noiembrie 1938, în sinistrul pogrom organizat de nașiști sub denumirea „Noaptea de cristal”, sinagoga principală a fost incendiată, iar celelalte șase au fost dărmate. În mai 1939 mai erau la Fuerth 785 evrei; ultimii 38 au fost deportați la Auschwitz în 18 iunie 1943.

În anul 1967, una dintre sinagogi a fost refăcută iar în jurul ei a luat ființă o nouă comunitate, care în 1970 număra 200 de suflete.

FESTIVAL ŞALOM ALECHEM

Sub auspiciile secției de limbă și literatură idiş și al clubului cultural idiş al Universității din New-York a avut loc un festival Şalom Alechem la care au participat mii de persoane.

Către cititori

Reînnoiți-vă din vreme abonamentul pe semestrul II al anului în curs, spre a vă asigura primirea în continuare a revistei la domiciliu. Prețul unui abonament este de:

24 lei pe 1 an.

12 lei pe 6 luni;

Expediați banii prin mandat postal, pe adresa: F.C.E.M., București, str. Sf. Vineri 9, cont B.N.R. 49.8.01.000 Sector 4. Nu uitați a indica pe verso numele și adresa exactă a abonatului.

Cititorii cu domiciliul în București pot depune personal costul abonamentului la casieria Federației.

meridiane

Obștea din Majorca

Cînd Ioan I de Aragon a cucerit în secolul al XIII-lea Majorca, el avea în suita sa și cîțiva evrei, printre care și notabilul Samuel Benveniste. După cum reiese din cîteva plăci recent descoperite, despre care se presupune că provin din secolul al IV-lea, se pare că încă de atunci trăiau evrei pe aceste meleaguri. Pe una din aceste plăci e gravat numele unui anume Samuel ben Hagi (sau Haggai). De altfel, faptul că în insula învecinată Minorca exista în secolul al IV-lea o mică obște evreiască îndreptățește presupunerea că evrei se aflau și în Majorca, situată la înfrîngerea drumurilor maritime, în apropierea Peninsulei iberice și a coastei de nord a Africii.

Există foarte puține date din timpul dominației bizantine și musulmane. Totuși, un document din anul 1135 informează că Ramon Berenguer al III-lea, conte de Barcelona, a luat sub protecție sa un număr de evrei din insulă. Cei care au sosit în Majorca în anul 1229, însoțindu-l pe Ioan I. de Aragon, s-au stabilit la Palma, capitala insulei, care pe atunci se numea — ca și insula — Majorca, precum și în orașele Inca, Petra și Montiori. De asemenea forțarea Almudaina — denumită mai tîrziu „fortăreața evreilor”, a devenit una din reședințele lor principale.

Mai tîrziu au sosit la Majorca evrei din Marsilia și alte orașe din sudul Franței, din Africa de nord și chiar din Alexandria. Ei au înjghebat comunități la Felanix, Sineu, Alcudia, Soller și Pollensa. Printre aceștia a fost și rabi Aaron ha-Cohen, care a scris aici *Orhot Haim*. Ioan I. de Aragon a protejat pe rezidenții evrei permanenți ai insulei, acordînd scrisori de protecție și unor noi veniți din nordul Africii, printre care și lui Solomon ben Amar din Sijilmassa.

În secolul al XIV-lea evreii s-au dedicat comerțului internațional maritim și meșteșugurilor, evidențiindu-se ca cizmari și lucrători în aur și argint. Ei au obținut privilegiul de a cumpăra case, vii și livezi. În orașul Palma locuiau în cartierul din jurul străzilor Templului și Calatrava, care a devenit centrul vieții evreiești pînă la distrugerea comunității.

Situația evreilor din insulă s-a înrăutățit după ce comunitatea a primit în sinul ei un număr de prozeliti, noi veniți din Germania. Cam în această perioadă comunitatea a fost supusă unei amenzi grele iar sinagoga confiscată și transformată în lăcaș catolic. Un an mai tîrziu, regele Sancho a permis construirea unei noi sinagogi, dar a stipulat că ea trebuie să fie mai modestă decît vechea clădire. Succesorul său, Pedro al IV-lea a adus cu sine în

Majorca pe medicul Eleazar ibn Arduț de Huesca și pe Hasdai Crescas, bunicul rabinului Hasdai Crescas. Spre mijlocul secolului al XIV-lea a părăsit Grecia, stabilindu-se în Majorca eruditul medic Iehuda Mosconi. Tot pe atunci este menționat în serviciul regelui, alchimistul, medicul și astrologul Menahem. Astfel se explică faptul că spre sfîrșitul secolului a apărut pe insulă o școală de astronomi și cartografi evrei, printre care Abraham Cresques, care a fost numit *Magister mapa mundorum et buxolarum*. Astronomul rabi Isaac Nifoci a fost numit însoțitorul regelui Aragonului.

În 1391, cînd valul persecuțiilor din Spania a atins insula, cu tot efortul autorităților de a apăra centrele evreiești, mulțimea dezlănțuită a atacat populația evreiască. Comunitățile din Palma, Inca, Soller, Sineu și Alcudia au fost exterminate. Printre cei care au pierit de moarte de martir a fost și Vidal Efraim Gerondi; alții au reușit să fugă în Africa de nord. Printre ei Simeon ben Zemah Duran, care a slujit apoi ca rabin în Alger.

Rabi Ionah Desmaestre, conducătorul ieșivei din Palma, înainte de izbucnirea tulburărilor, împreună cu Hasdai Crescas au depus străduințe să refacă comunitatea distrusă. Ei au fost sprijiniți de autorități, care au invitat 150 de familii din Portugalia. De asemenea au fost rechemate evreii refugiați în Africa de nord. Totuși, tulburările au continuat. După vizita făcută în Majorca de episcopul Vicente Ferrer au urmat măsuri restrictive și acuzații de omor ritual, care au dus la desființarea comunității în anul 1435.

Deși formal inchiiziția a fost instaurată în Majorca încă din secolul al XIII-lea, ea s-a făcut efectiv simțită abia începînd din secolul al XV-lea. În 1410, papa Benedict al XIII-lea a dispus măsuri împotriva convertiților din Majorca, denumiți „chuetas”. Pînă la sfîrșitul secolului au avut loc 346 de procese care s-au soldat cu 257 condamnări la moarte. O serie de *convertos*, denumiți de inchiiziție *portugheze* au fost aduși înaintea judecății. Unii au fost condamnați în absență și au fost arse efigiile lor.

În 1808 inchiiziția a fost desființată dar a fost reintrodusă în insulă de către Ferdinand al IV-lea, în 1814. În anul 1856 au izbucnit din nou tulburări împotriva maranilor. În apărarea lor au apărut lucrările preotului José Tarongi, în 1877 și ale lui Blasco Ibanez în 1916.

În anul 1970 pe insulă se menționează existența unei comunități evreiești de 300 de suflete.

Cîntecele evreilor din Salonic

Evreii sefarzi din Salonic, exterminați în proporție de 98 la sută la Auschwitz, aveau cîntece pentru toate împrejurările, care se transmiteau oral din tată în fiu. Erau cîntece pentru nașteri, circumcizii, logodne; care se cîntau în timp ce se lucra la trusoul fetelor, în timp ce se spăla lîna pentru salteaau mirelui, la care toți vecinii dădeau o mină de ajutor; cîntece cu care alaiul de zestre era condus la noua locuință a miresei; cîntece de după cununie. În afară de aceasta, exista un mare număr de cîntece cu caracter religios, pentru întîmpinarea Șabatului, a noii săptămîni după Șabat, ca și pentru fiecare sărbătoare.

Diferitele evenimente din viața obștei sau a oamenilor erau de asemenea transpuse în cîntec. Nu este, dar, de minare că folclorul în limba ladino constituia și un fel de cronică, sursă de prețioase informații istorice. De pildă, cînd în 1917 un mare incendiu a distrus jumătate din oraș, a apărut un cîntec popular lung, descriind în amănunțime dezastrul. Cîntecul relata unde a început și unde a sfîrșit focul, ce s-a întîmplat cu casele și cu avuții oamenilor, cum au fost transportate victimele în tabăra de corturi înființată în afara orașului și cum au trăit acolo pînă la reconstruirea căminelor lor.

În ultimii ani, cîntăreții renumiți au înregistrat pe disc cîntece ladino sau le-au introdus în repertoriul lor. Un interes aparte pentru folclorul ladino l-au arătat cercetătorii spanioli. După primul război mondial, aceștia au colindat Salonicul și alte orașe din Balcani, unde trăiau evrei sefarzi, pentru a studia fenomenul istoric al unei populații care, expulzată din Spania din cauza persecuțiilor religioase, a păstrat timp de 500 de ani limba, muzica populară, bucătăria și obiceiurile pe care le-a luat din țara de origină. La începutul secolului nostru, după o călătorie făcută în Balcani, dr. Angel Pulido a publicat o carte despre evreii sefarzi: „Spanioli fără țară”.

Începînd din 1945, Institutul Arias Montano din Madrid, de sub egida Consiliului superior de cercetări științifice a publicat o serie de cărți consacrate istoriei, culturii și tradiției evreilor sefarzi stabiliți la Salonic.

Cultura evreilor sefarzi din Salonic a suscitât și interesul altor cercetări. Astfel, într-o editură din Israel a apărut în anul 1955 o carte de Moshe Attias, conținînd romane aduse de sefarzii din Spania. Fiecare roman este însoțit de versiunea originală castiliană, cu o traducere în ebraică; cartea are o amplă prefață despre istoria sefarzilor din Salonic și din zona Balcanilor. Această carte, intitulată „Romane sefarde” a fost arînd de cerută în Spania, încît a fost curînd reeditată, în traducere spaniolă. Nu de mult, Attias a scos un nou volum „Cancionero Judeo-Espanol”, o colecție de cîntece populare în ladino, compuse de evreii din orientul apropiat, după sosirea emigranților din Spania.

